

[Ministeren for offentlige arbejder.]

er over 40 år, havde ikke mindre end 60 pct. af statsbanernes lokomotiver den 1. april 1954 nået denne alder, der gør vedligeholdelsen altfor kostbar. Hertil kommer for vognenes vedkommende, at nyanskaffelserne ikke holder trit med det tempo, hvori vognene forældes, medens for lokomotivernes vedkommende det forhold gør sig gældende, at damplokomotiver må betragtes som en altfor dyr driftsform, hvorfor overgangen til andre driftsformer bør fremskyndes mest muligt.

Udgifterne ved at deltage i „Eurofima“ indskrænker sig i hovedsagen til ovennævnte aktieerhvervelse til et beløb af 100 000 schweiziske frs. Dette er det mindste beløb, der kan tegnes, og det giver ikke stemmeret ved selskabets bestyrelsesmøder, men det giver ret til erhvervelse af materiel gennem selskabet på lige fod med de øvrige aktionærer. Aktierne vil ikke kunne give over 4 pct. i udbytte.

Ved de fremtidige overvejelser af, i hvilket omfang Danmark skal benytte sig af sin adgang til at foretage indkøb gennem selskabet, vil der selvsagt blive taget fornødent hensyn til dansk industri og beskæftigelse, og speciel bevillingsmæssig tilslutning vil blive indhentet i hvert enkelt tilfælde, men det må samtidig tages i betragtning, at statsbanerne vil kunne forbedre deres økonomi ved at foretage nyanskaffelser og dermed sammenhørende udrangering af gammelt materiel i større omfang, end både de nuværende bevillinger og den danske industris kapacitet gør det muligt.

Idet jeg angående ordningens nærmere enkeltheder tillader mig at henvise til konventionens tekst og til de ledsagende bemærkninger, skal jeg anbefale forslaget til det høje folketings hurtige og velvillige behandling.

Ordføreren for forslagsstillerne (Heising): Jeg har herved den ære at fremsætte forslag til folketingsbeslutning om nedsættelse af et udvalg vedrørende atomenergikommissionens beretning m. v.

I folketingsudvalgets betænkning, afgivet den 9. december 1955, over forslaget til den senere gennemførte lov om en atomenergikommission — lov nr. 312 af 21. december 1955 — udtaltes:

„Udvalget har under sine forhandlinger drøftet spørgsmålet om folketingets indsigt i det arbejde, der agtes henlagt til den foreslåede atomenergikommission, herunder den i lovforslagets § 4, stk. 2, foreslåede bestemmelse, hvorefter atomenergikommissionen aflægger årlig beretning om sin virksomhed til finansministeren.

Under hensyn til de betydelige økonomiske og samfundsmæssige interesser og de uoverskuelige perspektiver, der knytter sig til området, er nærværende udvalg enig i, at der af folketinget bør vælges et udvalg, der gennem finansministeren holder sig underrettet om kommissionens arbejde.“

Finansministeren gav ved lovforslagets 2. behandling tilsagn om at ville samarbejde med et sådant udvalg og informere det om de planer, som forelå.

Det pågældende udvalg skulle være et rent folketingsudvalg. Man ønskede det dog ikke gjort til et egentligt „stående“ folketingsudvalg ved optagelse af bestemmelse om det i folketingets forretningsorden, men fandt det mest naturligt at skabe hjemmel for udvalget i en folketingsbeslutning, og det er forslaget til en sådan beslutning, der hermed fremsættes.

Den første sag på dagsordenen var:

Spørgsmål til ministrene.

Af Poul Sørensen til undervisningsministeren:

„Vil undervisningsministeren medvirke til, at kravet om embedsboliger ved skolebyggerier opgives, så alle kræfter samles om at skaffe selve undervisningen bedst mulige vilkår?“

Poul Sørensen: Det vil sikkert være det høje ting bekendt, at der i de senere år har gjort sig en bestemt udvikling gældende indenfor det kommunale selvstyre med hensyn til problemet embedsboliger. Dette forhold har udviklet sig på en sådan måde, at man nu søger at undgå embedsboliger og på flere og flere områder har afviklet disse meget bekostelige og i administration ofte besværlige embedsboliger, som man har

[Poul Sørensen.]

haft at manøvrere med. Det er imidlertid ikke sket indenfor skolens område, men i det sidste par år har der fra mange kommuners side været vist stor aktivitet overfor de ministerier, der har med denne sag at gøre, for at blive fritaget for den forpligtelse, der hviler på kommunerne i forbindelse med skolebyggeri. Jeg tror også, man med rette — særlig i disse år — kan fremføre de specielle forhold vedrørende boligbyggeriets vanskeligheder, og mange steder stiller man endvidere spørgsmålet op på den måde, at man kan erhverve så og så mange flere undervisningslokaler, hvis man giver afkald på den lederbolig, man ellers er forpligtet til at lade opføre. Jeg kan føje til, at disse synspunkter ikke er synspunkter, hvorom der er politisk strid; det er enige, ansvarsbevidste folk, der tager dette standpunkt og forhandler sagen — men desværre forgæves — med den højtærede undervisningsminister og den højtærede finansminister.

Da jeg mener, det vil være rimeligt at komme disse kræfter til hjælp, har jeg gerne villet sætte sagen på dagsordenen herinde, idet jeg stiller dette spørgsmål til den højtærede undervisningsminister:

„Vil undervisningsministeren medvirke til, at kravet om embedsboliger ved skolebyggerier opgives, så alle kræfter samles om at skaffe selve undervisningen bedst mulige vilkår?“

Undervisningsministeren (Bomholt): Fra gammel tid har der været tillagt folkeskolens lærere tjenestebolig ved skolerne med pligt for lærerne til at bebo tjenesteboligen. Denne ordning er stadig gældende ved skolerne på landet, hvor den landbomæssige bebyggelse gør det vanskeligt for lærerne selv at skaffe sig en passende bolig i nærheden af skolen. Ved opførelsen af nye skoler indrettes samtidig de fornødne lærerboliger. I købstæderne, hvor lærerne i almindelighed under normale forhold har let adgang til at leje en passende bolig, er kravet om tjenesteboliger for det almindelige lærerpersonale efterhånden bortfaldet.

For lederen af en købstadskole var der i skolelovgivningen forud for lærerlønningsloven af 12. april 1946 ikke hjemmel for administrationen til at forlange indrettet

tjenestebolig. Det anses imidlertid nu af pædagogiske grunde for ønskeligt, at skolens leder har bolig på skolen, så at han også udenfor skoletiden kan føre tilsyn med skolen og følge dens virksomhed bl. a. af hensyn til ungdoms- og aftenskoleundervisningen. Hvis man vil gøre alvor af tanken om et nært samarbejde mellem forældre og skole med relativt hyppige forældremøder, træffetid o. s. v., er det faktisk nødvendigt, at skolelederen har bopæl på eller ved skolen. Ved lærerlønningsloven af 12. juli 1946 § 25 er der derfor tillagt undervisningsministeren beføjelse til at forlange, at der ved nyopførte skoler i købstadkommuner skal indrettes tjenestebolig for lederen. Man har ment, at der ved opførelsen af nye skoler i købstæderne, hvortil byggeudgifterne ofte andrager 1—3 mill. kr. eller mere, uden uoverstigelig vanskelighed og uden udfordrende fordyrelse af byggeriet vil kunne skaffes plads til indretning af en bolig for skolens leder, hvorved et rimeligt pædagogisk hensyn kan imødekommes. Ved bestående skoler, hvor pladshensyn ikke tillader udvidelse, stilles der ikke krav om indretning af skoleinspektørbolig.

Undervisningsministeriet har siden bestemmelsens tilblivelse principielt fastholdt, at der skal tilvejebringes tjenestebolig for skolelederen ved alle nyopførte skoler med købstadskoleordning, og denne linie er uden nogen som helst afvigelse fulgt også af min forgænger som undervisningsminister. Under de vanskelige bygningsmæssige og økonomiske forhold i de seneste år har ministeriet uden at give afkald på det principielle standpunkt efter indstilling fra de stedlige skolemyndigheder tiltrådt, at der erhverves fritliggende boliger eller lejes lejligheder i skolens nærhed til brug som tjenestebolig for skoleinspektøren. I nogle tilfælde har ministeriet, når særlige omstændigheder talte derfor, givet udsættelse med opførelse af lederbolig i en kortere årrække.

Skoleinspektørforeningen har overfor ministeriet dels ved udtalelser på årsmøder, dels ved direkte henvendelser til stadighed stærkt fremhævet den pædagogiske betydning af opretholdelsen af tjenestebolig på skolen for skolens leder.

De pædagogiske hensyn, der ligger til grund for kravet om tjenestebolig for skolens leder, har ikke vundet almindelig aner-

[Undervisningsministeren.]

kendelse hos kommunalbestyrelserne, og Den danske Købstadforening har i en henvendelse til ministeriet henstillet, at det overlades til den enkelte kommune selv at bestemme, om der skal indrettes tjenestebolig til skolens leder.

En forhandling, som jeg i ministeriet havde med købstadkommunalforeningens formand, fik den udgang, at foreningen ville henvende sig via finansministeriet til lønningskommissionen. Lønningskommissionen kan indkalde de modstående parter, kommunalforening og inspektørforening, inden afgørelse træffes. Bestemmelserne om tjenesteboliger for folkeskolens lærere er som bekendt optaget i lærerlønningsloven, der sammen med tjenestemandens loven er til revision i lønningskommissionen, og da såvel tjenestebolig som vederlag for denne er integrerende dele af en lønordning, må lønningskommissionen være det rette forum for en afgørelse.

Poul Sørensen: Jeg takker den højtærede undervisningsminister for svaret. Jeg forstår af ministerens bemærkninger, at der er vaklen i gelederne med hensyn til kravet om embedsboliger. Jeg skal ikke komme ind på — det er stedet heller ikke til — de pædagogiske grunde til det krav, der har været fremført gennem årene. Jeg har selv stået kommunalt skolevæsen nær gennem en årrække, og jeg deler ikke den opfattelse, som den højtærede minister har givet udtryk for. Det spørgsmål, der interesserer mig, er problemet: statsadministrationen kontra kommunalbestyrelserne, og jeg vil derfor stille følgende tillægsspørgsmål til den højtærede minister: Er det virkelig den højtærede ministers opfattelse, at embedsmændene i den røde bygning bedre kan skønne over, om en embedsbolig er påkrævet ved en kommuneskole, end den pågældende kommunalbestyrelse?

Undervisningsministeren (Bomholt): Det er naturligvis et overordentlig vanskeligt administrativt område at have at gøre med, og jeg har for mit vedkommende med nogenlunde sindsro fulgt den linie, der var fastlagt af mine forgængere, også min nærmeste forgænger. Jeg erkendte, at der her var tale om en ordning, der var en del

af en tjenestemandsgruppes lønordning, og ville derfor foretrække, at sagen fandt sin løsning for det rette forum, lønningskommissionen, hvor begge parter kan indkaldes til forhandling, inden afgørelse træffes. Jeg synes, jeg har gjort, hvad der i min situation må være rigtigt, ved at henvise købstadkommunalforeningen til at gå den vej, og jeg har fået det bestemte indtryk, at man heller ikke fra købstadkommunalforeningens side anså denne form for at være urigtig.

Hermed sluttede spørgsmålet.

Af *Harald Nielsen* til stats- og udenrigsministeren:

„Med hvilken begrundelse er revisionen af regnskaberne fra de diplomatiske og konsulære repræsentationer samt tilsynet med disses kasser henlagt til udenrigsministeriet og ikke til hovedrevisoratet?“

Harald Nielsen: Baggrunden for, at jeg stiller dette spørgsmål, er dels den diskussion, der har været om vor udenrigstjeneste, som mange finder meget dyr, dels de besvigelser, der er foregået ved generalkonsulatet i Hamborg, og som har været omtalt i bladene.

Det blev ved denne lejlighed oplyst, at en enkelt tjenestemand i udenrigsministeriet havde til opgave at føre tilsyn med bogholderi og kasse ved alle ambassader, gesandtskaber og konsulater. Jeg tror, det blev anført, at ikke mindre end 44 kasser skulle kontrolleres af denne ene mand.

Hvis dette er rigtigt, er der grund til at spørge den højtærede stats- og udenrigsminister, hvorfor man lægger en sådan byrde på en enkelt tjenestemand i udenrigsministeriet, når staten dog råder over et stort og bekosteligt revisionsapparat i de 4 hovedrevisorater.

Jeg er meget vel klar over, at der i statsregnskabslovens § 14 findes hjemmel til at henlægge revisionen af underordnede myndigheders og tjenestemandens regnskaber til den pågældende centralstyrelse, hvis det findes hensigtsmæssigt, men jeg undrer mig alligevel over, at man har fundet det hensigtsmæssigt at overlade denne vigtige opgave til udenrigsministeriet, der ikke i samme omfang som hovedrevisoraterne kan

[Harald Nielsen.]

råde over regnskabs- og revisionskyndig arbejdskraft.

Nu ved jeg godt, at selv den bedste revisionsordning i hvert fald for en tid kan komme til kort i spørgsmålet om at opdage uregelmæssigheder, og at det derfor er umuligt at vide noget om, hvorvidt hovedrevisoratet ville have opdaget det, der foregik ved generalkonsulatet i Hamborg, tidligere, end det nu skete; men alt taget i betragtning er der næppe nogen tvivl om, at den mest betryggende ordning får man ved at henlægge revisionen af alle udenrigstjenestens regnskaber og tilsyn med dets kasser til det organ, man skabte ved statsregnskabsloven af 1926, netop med den motiveering, at revisionen bør udøves af tjenestemænd, der er helt uafhængige af den styrelse, de skal revidere, og som har særlige forudsætninger for at gøre revisionen effektiv.

Når jeg spørger, er det dog ingenlunde blot for om muligt at bane vej for et mere betryggende kasseeftersyn; det er også og ikke mindst, fordi vore udmærkede hovedrevisorer ikke alene undersøger, om alt er i orden og stemmer rent kassemessigt, men tillige udøver en virkelig kritisk revision på den måde, at hovedrevisoratet udtaler sig om rimeligheden af de på fuldt lovlig måde afholdte udgifter, og vel at mærke udtaler sig på en sådan måde, at offentligheden får virkeligt kendskab dertil, hvad den nok ikke altid får, når det drejer sig om en mere intern revision.

Vor udenrigstjeneste koster som bekendt mange penge. Der gives penge ud til repræsentation, til kursgodtgørelse, til flytninger o. s. v., og man spørger mange gange sig selv, om alle disse udgifter nu også er rimelige, og om ikke pengene kunne anvendes på en anden og bedre måde og til større nytte for det, som udenrigstjenesten skal virke for. Også og ikke mindst med henblik herpå synes jeg det ville være meget nyttigt, om udenrigstjenesten på samme måde som andre statsstyrelser var lagt ind under hovedrevisoratets opsyn og kontrol, og jeg spørger altså, hvorfor dette ikke er tilfældet.

Stats- og udenrigsministeren (H. C. Hansen): Spørgsmålet er jo ganske klart formuleret, men begrundelsen forekommer mig mærkværdig. Det synes at være en frem-

stilling, der går ud på, at ene af alle statsstyrelser er udenrigsministeriet udenfor hovedrevisorerne, at der bruges en forfærdelig masse penge til det ene og det andet, og at dette ikke kan kontrolleres tilstrækkeligt. Den fremstilling har ikke det ringeste med virkeligheden at gøre, ikke det ringeste. Det, der er tale om, er, at man efter § 14 i statsregnskabsloven af 1926 har fastlagt i en bekendtgørelse fra finansministeriet og efter aftale med hovedrevisorerne, at udenrigsministeriet selv skulle foretage revision af sine underordnede myndigheders regnskaber. Det er noget ganske andet end det, det ærede medlem er inde på i sin begrundelse, og sagen kan ikke overfor offentligheden fremstilles på den måde, at der er tale om et udenrigsministerielt udgiftsområde, som ikke er kontrolleret på normal måde af hovedrevisorerne, for det må det ærede medlem vide ikke er korrekt.

Når jeg har sagt det, vil jeg gerne føje til, at udenrigsministeriet allerede i nogen tid i samråd med hovedrevisorerne har overvejet mulighederne for en ny ordning. Det kan ikke nægtes, at de kasser, der er ude omkring, efterhånden er vokset i forhold til, hvad de var i 1926, og at det derfor vil være rimeligt at overveje, om man kunne komme til en anden ordning end den, der i øjeblikket er gældende. Sagen er imidlertid mere kompliceret, end den ser ud til ved første øjekast, ikke mindst fordi det drejer sig om tilsyn med embedsmænd, der er spredt over hele jorden, og jeg kan derfor på nuværende tidspunkt kun sige, hvad jeg allerede har bemærket, at der er forhandlinger i gang og har været det i nogen tid mellem hovedrevisorerne og udenrigsministeriet om hele dette anliggende. Hvordan omlægningen mest praktisk kan gennemføres, er endnu uklart, og det må man senere vende tilbage til.

Harald Nielsen: Hvis jeg er rigtigt underrettet, er det dog sådan, at det, der vedrører ambassader og gesandtskaber, og hvad der ligger udenfor udenrigstjenesten herhjemme, i det allervæsentligste er unddraget hovedrevisorerne undersøgelse og kontrol. Det er det, jeg har fundet gennem de undersøgelser, jeg har foretaget, og det glæder mig naturligvis, at der nu er overvejel-

[Harald Nielsen.]

ser i gang med hensyn til at få en ændring af revisionen på dette område. Jeg vil derfor gerne stille det tillægsspørgsmål, om jeg har forstået stats- og udenrigsministeren rigtigt, når jeg har opfattet hans udtalelser på den måde, at stats- og udenrigsministeren vil foretage foranstaltninger, der kan tjene til at få revisionen af udenrigstjenestens regnskaber, også hvad angår ambassader og gesandtskaber, ind under hovedrevisoraternes undersøgelse og kontrol.

Stats- og udenrigsministeren (H. C. Hansen): Jeg forstår stadigvæk ikke rigtig det ærede medlem. Hovedrevisoraterne har fuld ret og fuld adgang til at kontrollere hvad som helst i forbindelse med udenrigsministeriets samlede område — naturligvis. Det kan ikke stå sådan overfor offentligheden — hverken af hensyn til mig som den ansvarlige for udenrigsministeriet eller af hensyn til den række af forgængere, jeg har haft siden 1926 — at man kan sige til den, at udenrigsministeriets område er udenfor hovedrevisoraternes kontrol. Det er ikke rigtigt. Det er rigtigt, at der for de lokale kasser derude er tale om den specielle ordning med en særlig regnskabsfører, der har foretaget revisionen ude omkring, men jeg skal gentage, at den ordning, der er i øjeblikket, synes at trænge til en revision, og det har der gennem længere tid været forhandlet om. Jeg håber, at man når frem til et fornuftigt resultat, og afgørelsen vil selvfølgelig blive truffet i fuld overensstemmelse med hovedrevisoraterne.

Hermed sluttede spørgsmålet.

Af *Clausen (Olufskjær)* til landbrugsministeren:

„Hvorfor foreslår landbrugsministeren på finanslovsforslaget for 1956—57 bevilninger på 187 000 kr., der hovedsagelig anvendes til husmænds befording på jernbaner?“

Clausen (Olufskjær): Baggrunden for det spørgsmål, jeg har stillet til den højtærede landbrugsminister, er, at den højtærede minister på forslaget til finanslov for det kommende finansår har opretholdt et stats-tilskud til præmiering af husmandsbrug og

rejseunderstøttelser til husmænd. Dette tilskud er opført under § 11 III. M. og andrager ialt 187 000 kr., der fordeles således: 1. Præmier og rejseunderstøttelser 67 000 kr., 2. Medhjælp ved ordning og ledelse m. m., indtil 20 000 kr. og 3. Husmænds befording på jernbaner, 100 000 kr.

Jeg er klar over, at rejseunderstøttelser til husmænd er givet gennem en meget lang årrække. Det blev, såvidt jeg ved, indført i 1889, og ifølge dr. phil. Skrubbeltrangs bog „Den danske Husmand“ var begrundelsen for disse rejsetilskud — jeg beder om tilladelse til et citat —:

„At landets 150 000 huslodder gennemgående kunne forbedres så meget, at de gav 100 kr. mere årligt — altså 15 mill. kr. ialt — det kunne ske ved at afskaffe brakken, delvis staldfodre og dyrke flere roer“.

Ordningen har således dengang og gennem årene haft en både økonomisk og social betydning. Jeg tror imidlertid, den højtærede landbrugsminister som den praktiske mand, han er, er enig med mig i, at nutidens husmænd har et sådant kendskab til landbrugsvirksomhed, at særforanstaltninger i form af rejseunderstøttelser og andre tilskud ikke længere er påkrævet. Husmændene vil nok også uden statens hjælp være i stand til at foretage de rejser, der har betydning for deres bedrift. Der er jo heldigvis sket en betydelig forbedring af deres sociale stilling.

Det fremgår af en anmærkning til finanslovsforslaget, at den konto for understøttelser til rejser, der tidligere fandtes under § 11 III. N., helt skal udgå.

Jeg er enig heri, men kan ikke forstå, at ministeren så opretholder rejseunderstøttelserne til husmændene. Man har iøvrigt foretaget en almindelig sanering af de tilskud til en række forskellige formål, der tidligere fandtes på finansloven, idet konsulentordningen, der er opført med 7 mill. kr., har erstattet disse tilskud. Jeg synes, det ville have været naturligt, hvis denne sanering også havde omfattet de understøttelser, jeg her taler om.

Ifølge tekstanmærkning til § 11 kan ministeren overlade administrationen til husmandsforeningerne, men jeg synes, det vil være af interesse at få at vide, efter hvilke retningslinier man hidtil har udbetalt be-

[Clausen (Olufskjær).]

løbene, og hvilke betingelser der skal opfyldes af de enkelte for at få andel i rejseunderstøttelsen.

Landbrugsministeren (Smørum): Den form, det ærede medlem har givet sit spørgsmål, leder nærmest tanken hen på, at der skulle være tale om, at jeg havde foreslået en bevilling på et nyt område. Men sådan er det ikke; det fremgik også af det ærede medlems udtalelser, at han var ganske klar herover. Der er her tale om en bevilling, der har været at finde på landbrugsministeriets budgetforslag under de skiftende regeringer lige siden 1906. På grund af de vanskelige transportforhold under den anden verdenskrig udgik denne bevilling i krigsårene, men den blev i 1946 påny optaget efter forslag af den daværende landbrugsminister, det ærede medlem hr. Erik Eriksen, og siden har bevillingen været opretholdt. Der er altså her tale om en bevilling, som de skiftende landbrugsministre lige siden 1906 må have fundet at det var af betydning at råde over. Jeg må derfor gå ud fra, at de har haft den samme opfattelse, som jeg har, nemlig at der her er tale om en bevilling, som man må regne med gør nytte.

Udgifterne i henhold til denne bevilling afholdes til de såkaldte husmandsrejser, d. v. s. rejser, der organiseres af husmandsforeningerne for at give foreningernes medlemmer adgang til at se veldrevne husmandsbrug i andre egne af landet. Vel er der sket en betydelig udvikling bl. a. indenfor landbrugets oplysningsvirksomhed siden 1906, men jeg tror vedblivende, det er sådan, at der ikke er nogen bedre form for oplysningsvirksomhed, når det drejer sig om landbrugsforhold, end at komme ud og selv få lejlighed til at se veldrevne brug, få lejlighed til at stille spørgsmål vedrørende husdyrenes pasning, ejendommens driftsplan o. s. v. Det er netop denne tanke, man har bygget på ved de demonstrationsbrug for kvæg, svin og fjerkræ, der er blevet oprettet ved hjælp af Marshallmidler, og som, hvad der vist er almindelig enighed om, har været genstand for meget stor interesse fra landbrugernes side.

På den anden side kan det ikke nægtes, at der, som jeg allerede har nævnt, er sket en betydelig udvikling indenfor det land-

økonomiske oplysningsarbejde i de senere år, så at husmandsrejserne ikke nu har den samme betydning, som de tidligere har haft. Jeg har imidlertid fundet, at det stadigvæk er velbegrunderet at have denne bevilling på landbrugsministeriets budgetforslag, men såfremt finansudvalget i forbindelse med gennemgangen af finanslovsforslaget skulle ønske at tale med mig om bevillingen, er jeg naturligvis rede til at tage en sådan forhandling.

Clausen (Olufskjær): Jeg takker for den højtærede ministers svar. De oplysninger, ministeren gav vedrørende bevillingen og dens administration, synes jeg ikke begrunder en fortsat opretholdelse af ordningen med disse understøttelser til husmandsrejser. Jeg vil derfor gerne stille dette tilægsspørgsmål: Hvis støtten til husmandsrejser opretholdes, mener den højtærede minister da ikke, at andre samfundsgrupper med lige så god ret kan søge staten om tilskud til rejser?

Landbrugsministeren (Smørum): Jeg mener ikke, det tilkommer mig her at tage stilling til, på hvilken måde staten skal støtte oplysningsarbejdet for andre grupper af befolkningen. Det sker jo på mangfoldige områder. Jeg har begrundet mit syn på den her omtalte bevilling og har sagt, at hvis finansudvalget ønsker at tale med mig om den, er jeg parat til det. Mere har jeg ikke at sige herom.

Hermed sluttede spørgsmålet.

Af *Paabøl* til boligministeren:

„Er ministeren i anledning af, at bevillingsbeløbene i henhold til boligstøtte-lovens kapitel V A er opbrugt ikke alene for indeværende finansår, men også for næste finansår, villig til at stille forslag om, at en del af de til sociale boligselskaber reserverede beløb overføres til byggeriet efter kapitel V A?“

Paabøl: Boligbyggeriet har i efterkrigsårene ved sit omfang og sine finansieringsformer i stigende grad været en kilde til inflation, med sortbørslønninger og sortbørspriser, der fra boligbyggeriet har bredt sig til erhvervsbyggeriet og andre former for

[Paabøl.]

byggeri og derfra spredt sine virkninger til hele erhvervslivet. I 1954 blev der således udbetalt 601 mill. kr. i statslån til boligbyggeri, og vi har passeret de 3 milliarder kr. i samlet udlån.

I dette byggeri har de sociale boligselskaber spillet en dominerende rolle. Ved de ændringer, der fandt sted i boligstøtteloven i foråret, blev bevillingsbeløbene i de 4 år, loven gælder for, begrænset til henholdsvis 335 mill. kr., 315 mill. kr., 300 mill. kr. og 300 mill. kr. Heraf reserveredes der de sociale boligselskaber halvdelen, medens byggeriet efter lovens kapitel V A — tidligere kapitel VIII a — kun fik 27,5 pct. Dette har bevirket, at de midler, der er til rådighed for byggeri efter kapitel V A, nu er opbrugt, ikke alene for indeværende finansår, men også for det kommende finansår, så at der ikke kan reserveres midler til byggeri efter kapitel V A før efter 1. april 1957.

Byggeriet efter kapitel V A er jo den fornuftigste og rimeligste form for offentligt udlån til byggeriet. Medens lånegrænsen for de sociale boligselskabers vedkommende nu er 94 pct., er den for det private byggeri efter kapitel V A 75 pct. Det vil med andre ord sige, at bygherren selv skal tilvejebringe de 25 pct. af byggesummen, og efter min opfattelse får man ikke styr på byggeriet, før man igen sætter det princip i højsædet, at man skal „have penge med hjemmefra“, når man skal bygge. Dertil kommer, at byggeriet efter kapitel V A ikke forud skal godkendes; derved undgår man megen tomgang og tidsspilde. Byggeriet efter kapitel V A er langt det billigste for staten. Lånene forrentes med 4,5 pct. og 5 pct., altså 1—2 pct. under markedsrenten, men til gengæld ydes der ikke driftstilskud; driftstilskuddet for sociale boligselskaber er jo for en lejlighed på 85 m² og derover 935 kr. om året, som skal udredes over en længere årrække. Dertil kommer det forhold, som jeg ikke tror alle i denne sal er klar over, at der kan bygges dobbelt så mange huse efter kapitel V A for det samme bevillingsbeløb — jeg foretrækker at udtrykke det således, at der kan bygges lige så mange lejligheder for det halve bevillingsbeløb, idet den gennemsnitlige lånestørrelse pr. lejlighed ved byggeri efter kapitel V A kun er halvt så stor som ved det sociale byggeri.

Efter boligministeriets oplysninger var den gennemsnitlige størrelse af statslånet pr. lejlighed ved anvisning til udbetaling i 1954 i det sociale etagebyggeri 26 567 kr. og i det sociale parcelbyggeri 27 192 kr., medens det i det private parcelbyggeri efter det da gældende kapitel VIII a kun var 13 787 kr., altså ca. det halve. Der må derfor efter min opfattelse omgående ske en ændring af fordelingen for den resterende del af boligstøttelovens løbetid, så at der kan komme flere penge frem til det private byggeri efter kapitel V A. Det er det, der har givet mig anledning til at stille mit spørgsmål:

„Er ministeren i anledning af, at bevillingsbeløbene i henhold til boligstøttelovens kapitel V A er opbrugt ikke alene for indeværende finansår, men også for næste finansår, villig til at stille forslag om, at en del af de til sociale boligselskaber reserverede beløb overføres til byggeriet efter kapitel V A?“

Boligministeren (Kjærboel): Det ærede medlems spørgsmål til mig, om jeg er villig til at stille forslag om, at en del af de til de sociale boligselskaber reserverede beløb overføres til privat byggeri med finansiering efter boligstøttelovens kapitel V A, må jeg besvare med et nej. Fordelingen af lånemidlerne er fastlagt i boligstøtteloven af 14. april 1955, som var resultatet af et politisk forlig. En favorisering af byggeri efter kapitel V A på det sociale byggeris bekostning vil betyde en favorisering af det dyre byggeri.

Dertil kommer, at antallet af ansøgere til lån efter kapitel II er større end antallet af ansøgere efter kapitel V A. En ændring af forholdet mellem de to kategorier vil betyde en social forringelse af vor bolig-situation, da bolignøden utvivlsomt er størst blandt de mindrebemidlede. I tillid til, at det sociale byggeri kunne regne med at disponere over de rådighedsbeløb, som af det høje ting for mindre end et år siden er tildelt det, er der i vid udstrækning bestilt endelige projekter med henblik på de kommende år. Der især er truffet aftaler med kommunalbestyrelser, i flere tilfælde lang-tidsaftaler, hvis annullering ville medføre betydelige økonomiske tab. Forudsætningen

[Boligministeren.]

for en rationel boligproduktion er, at man bestræber sig for at lægge langsigtede planer for byggeriet og at overholde dem. Jeg kan derfor ikke imødekomme det ærede medlem.

Paabøl: Jeg takker den højtærede minister for hans svar. Jeg kan ikke sige, at svaret tilfredsstillende mig. Da man altså ikke kan påregne et initiativ fra den højtærede boligministers side, må jeg tage spørgsmålet op til løsning på anden måde.

Imidlertid vil jeg gerne stille et supplerende spørgsmål til den højtærede minister. Da vi altså må regne med, at de sociale boligselskaber i en rum tid fremover kommer til at administrere meget betydelige lånemidler — uanset om man når frem til en noget ændret fordeling — og da disse selskabers eksistens udelukkende bygger på midler, der tilflyder dem fra statskassen, vil jeg spørge den højtærede boligminister, om han mener, man har tilstrækkeligt indseende med boligselskabernes økonomi og administration gennem den ordening, der for tiden praktiseres ved, at en embedsmand fra boligministeriet fungerer som tilsynsførende med disse selskaber, og om den højtærede boligminister vil være villig til at overveje en ordening, hvorefter boligministeriets tilsynsvirksomhed for fremtiden overgår til et af statens hovedrevisorater, hvorigennem også folkettingen ville få mere indseende med administrationen af anvendelsen af disse betydelige statsmidler.

Boligministeren (Kjærboel): Jeg må efter det kendskab, jeg har til sagen, anse den kontrol, der af boligministeriet føres med boligforeningernes byggeri og drift, for fuldtud betryggende, så meget mere som der i de fleste tilfælde også føres kontrol fra kommunernes side, og jeg finder det derfor urimeligt at overdrage kontrollen til et af hovedrevisoraterne.

Af *Lysholt Hansen* til indenrigsministeren:

„Hvilke kommunale tjenestemænd er i henhold til normaltjenestemandsvedtægterne for amtskommuner og købstadkommuner afskåret fra at have sæde i kommunalbestyrelsesudvalg eller anden tilsynsførende myndighed, som de selv er underkastet?“

Lysholt Hansen: Den 23. januar d. å. er der fra indenrigsministeriet udsendt et cirkulære til samtlige amtmænd og kommunalbestyrelser om begrænsningen i kommunalt ansattes adgang til at være medlemmer af kommunalbestyrelsesudvalg m. v. I dette cirkulære hedder det — jeg beder om den højtærede formands tilladelse til et citat —:

„Det må derfor også i kommuner, der ikke har vedtægtsbestemmelser herom, gælde, at ingen kommunal tjenestemand eller iøvrigt i kommunens tjeneste ansat på samme tid kan have sæde i vedkommende kommunalbestyrelses udvalg eller anden tilsynsførende myndighed, som han selv direkte er undergivet i tjenstlig henseende, således at han arbejder under ansvar umiddelbart overfor den pågældende tilsynsførende myndighed.“

Nar jeg stiller dette spørgsmål til den højtærede indenrigsminister, skyldes det, at det udsendte cirkulære ude i kommunalbestyrelserne har givet anledning til en del misforståelser, fordi man ikke så få steder har fortolket cirkulæret således, at ingen kommunal tjenestemand overhovedet herefter kan have sæde i noget kommunalbestyrelsesudvalg, som han selv arbejdsomt er undergivet. Jeg er vidende om, at man på dette grundlag flere steder agter at foretage ændring i sammensætningen af udvalgene indenfor kommunalbestyrelserne, så at også tjenestemænd, der ikke arbejder under ansvar umiddelbart overfor pågældende udvalg, må træde ud af disse udvalg.

Jeg kan ikke tro, at en sådan fortolkning af cirkulæret kan være rigtig, idet jeg har opfattet ministeriets cirkulære således, at

Hermed sluttede spørgsmålet.

[Lysholt Hansen.]

der er tænkt på tjenestegrenschefer og andre, der står til ansvar umiddelbart overfor udvalget.

Lad mig nævne et par eksempler. Vil der været noget i vejen for, at f. eks. en maskinassistent på et elektricitetsværk, der jo står til ansvar umiddelbart overfor elektricitetsværksbestyreren, kan være medlem af det tekniske udvalg i den pågældende kommune? Jeg mener det ikke.

Et andet eksempel. Et byrådsmedlem, der i det civile liv er socialundersøger — og altså har socialinspektøren som sin overordnede — må ligeledes efter min opfattelse kunne være medlem af det sociale udvalg i sin by.

Et betydeligt antal lærere rundt omkring i landet sidder som medlemmer af kommunalbestyrelserne. Hvis de sidder som øverste tjenestemænd indenfor kommunernes skolevæsen — og altså arbejder under ansvar umiddelbart overfor skoleudvalget — vil de vel rammes af bestemmelserne i cirkulæret. Derimod vil jeg mene, at lærere er berettigede til at sidde som medlemmer af såvel skoleudvalg som skolekommission, hvis de virker som almindelige lærere i kommunens skole, såfremt der ikke i kommunens vedtægt er truffet anden bestemmelse. Iøvrigt er det vel et spørgsmål, om lærere i det hele taget er undergivet cirkulærets bestemmelser, da lærerne vel er at ligestille med statstjenestemænd.

Jeg har stillet mit spørgsmål, for at man ude i kommunerne kan få fuld klarhed over, hvordan bestemmelserne i det omtalte cirkulære skal forstås.

Indenrigsministeren (Carl Petersen): Jeg kan ganske tiltræde den fortolkning, det ærede medlem har givet af cirkulæret af 23. januar 1956 og de dertil svarende bestemmelser i normaltjenestemandsvedtægterne for amts- og købstadkommuner.

Når det i cirkulæret siges, at en kommunalt ansat ikke kan sidde i et kommunalbestyrelsesudvalg el. lign., som han selv er direkte undergivet i tjenstlig henseende, således at han arbejder under ansvar umiddelbart overfor udvalget, er der hermed sigtet til det, man i de større kommuner vil kalde tjenestegrenschefer; i de mindre kommuner må man lægge vægten på, om

han arbejder under ansvar direkte og umiddelbart overfor udvalget.

Jeg kan om baggrunden for cirkulærets udsendelse sige, at man her i landet — i modsætning til hvad tilfældet er i en række andre lande — ikke har haft udtrykkelige lovregler om begrænsninger i kommunale tjenestemænds adgang til at lade sig indvælge i kommunalbestyrelser og kommunale udvalg; men det har i praksis været antaget, at der gjaldt visse begrænsninger udfra det synspunkt, at en kommunalt ansat ikke ved at sidde i et udvalg el. lign. kunne blive sin egen umiddelbare overordnede. Den begrænsning har hidtil bl. a. fundet udtryk i normaltjenestemandsvedtægterne for købstad- og amtskommuner. Men det har altid været antaget, at en tilsvarende regel fandt anvendelse også i kommuner, der ikke havde nogen vedtægtsbestemmelser.

For at opnå større klarhed på dette punkt har indenrigsministeriet efter forhandling med de kommunale organisationer udsendt cirkulæret af 23. januar 1956.

Hvad angår de eksempler, der er nævnt af det ærede medlem, kan jeg ganske tiltræde, at maskinassistenten på el-værket, der arbejder under el-værksbestyreren, godt kan sidde i teknisk udvalg, og at socialundersøgeren — men ikke socialinspektøren — kan sidde i det sociale udvalg. Som andre eksempler kan jeg nævne, at stads- eller kommuneingeniøren ikke kan sidde i vejudvalget, medens der intet er til hinder for, at en vejmand eller vejformand, der har en kommuneingeniør som overordnet, kan sidde i vejudvalget. Hvor vejformanden, f. eks. i mindre kommuner, arbejder under ansvar direkte og umiddelbart overfor vejudvalget, kan han derimod ikke være medlem af dette. En skatteinspektør kan ikke sidde i kasse- og regnskabsudvalget, som specielt fører tilsyn med skatteinspektørens virksomhed; derimod kan en assistent eller fuldmægtig på skattekontoret godt sidde i et sådant udvalg.

Med hensyn til folkeskolens lærere kan jeg sige, at de er ikke omfattet af cirkulæret. Der var tidligere i kommunallovgivningen et udtrykkeligt forbud imod, at lærere var medlemmer af skolekommissionen, men denne regel blev ophævet i 1933. En lærer, også lederen af et kommunalt skolevæsen,

[Indenrigsministeren.]

kan derfor godt sidde i skoleudvalget, der jo alene forestår skolevæsenets økonomiske anliggender og administrerer skolebygningerne, men ikke fører tilsyn med skolevæsenet som sådant.

Lysholt Hansen: Jeg takker den højtærede minister for svaret; jeg tror, det vil skabe klarhed. Jeg ved udmærket, at der kan være grunde, der taler imod, at bestemte folk sidder i udvalgene, men nu er linierne i hvert fald trukket op.

For at få problemet helt klart belyst vil jeg gerne stille dette tillægsspørgsmål til den højtærede minister: Når nu disse mennesker, der her har været nævnt, kan vælges til et sådant udvalg, må jeg da forstå det sådan, at det er med alle de rettigheder, der tilkommer andre medlemmer af udvalget, herunder også retten til at beklæde formandsposten?

Indenrigsministeren (Carl Petersen): Når der er adgang til at sidde i et udvalg, er der også adgang til at blive valgt til dette udvalgs formand.

Hermed sluttede spørgsmålet, og spørgetiden var dermed til ende.

Den næste sag på dagsordenen var:

Valg af 5 repræsentanter og 5 stedfortrædere til Det europæiske Råds rådgivende forsamling.

(Jfr. tidenden sp. 2839).

Valgt blev: *Frode Jakobsen* med stedfortræder *Holger Eriksen*, *Per Hækkerup* med stedfortræder *Poul Hansen* (Kalundborg), fhv. minister *Per Federspiel* med stedfortræder *Jørgen Gram*, *Ole Bjørn Kraft* med stedfortræder *Bøgholm* og fhv. landstingsmand *Hermod Lannung* med stedfortræder *Kirsten Gloerfelt-Tarp*.

Derpå fulgte:

Valg af 8 medlemmer til Danmarks Nationalbanks repræsentantskab.

(Jfr. tidenden sp. 2839).

Valgt blev: *Gustav Pedersen*, *Eimer-Jensen*, *Poul Hansen* (Kalundborg), *Erik Eriksen*, *Sønderup*, *Kristen Amby*, *Weikop* og *Bertel Dahlgaard*.

Den følgende sag på dagsordenen var:

Valg af 1 medlem til landsnævnet vedrørende omnibus- og fragtmandskørsel med motorkøretøjer (i stedet for Foged).

(Jfr. tidenden sp. 2839).

Valgt blev: *Holmberg*.

Man gik derefter til:

Anden behandling af forslag til lov om udskydelse af revisionen af lov om folkebiblioteker.

(Første behandling findes i tidenden sp. 2813).

Der var ikke stillet ændringsforslag.

Lovforslagets tekst og spørgsmålet om dets overgang til tredje behandling sattes til forhandling under eet.

Ingen bad om ordet.

Lovforslagets tekst og dets overgang til tredje behandling
vedtoges uden afstemning.

Formanden: Jeg foreslår, at lovforslaget går direkte til tredje behandling uden udvalgsbehandling. Hvis ingen gør indsigelse mod dette forslag, betragter jeg det som vedtaget. (Ophold). Det er vedtaget.

Den følgende sag på dagsordenen var:

Første behandling af forslag til folketingsbeslutning om godkendelse af „Kongeriget Danmarks Hypotekbank“'s regnskab for regnskabsåret 1954—55.

(Udvalgets betænkning med tilhørende forslag til folketingsbeslutning findes i tillæg B. sp. 261).

Sagen sattes til forhandling.